

## Boeken in de taal van je hart

23-08-2022 11:00



**Uitgeverij Afûk geeft boeken in de Friese taal en over de Friese cultuur en geschiedenis uit. Onder de bezielende leiding van uitgever Ernst Bruinsma houdt de Friese uitgever de regionale taal hiermee levend. Het bereik is klein, de oplages gering, maar het weerhoudt Friese auteurs er niet van in hun eigen taal te publiceren. Vooral dichters slagen erin hun poëzie ook Nederlandstalig te laten uitgeven, waardoor ze uiteindelijk landelijke erkenning krijgen.**

Schrijven in de taal van je hart, de taal waarin je je het allerbeste kunt uitdrukken, waar je affiniteit mee hebt en mee bent opgegroeid. Dat is volgens Ernst Bruinsma, uitgever bij Afûk, de belangrijkste reden voor auteurs om hun boeken in het Fries te schrijven. "Geen rationele keuze, want het verspreidingsgebied is beperkt. Schrijven in de Friese taal komt vooral voort uit een diepgeworteld gevoel voor de eigen taal en cultuur."

Bruinsma, zelf geboren in Heerenveen, kan zich daar veel bij voorstellen. De neerlandicus werkte weliswaar aan de Universiteit van Antwerpen en promoveerde op Louis Paul Boon, maar bleef altijd gefascineerd door de Friese literatuur die hem na aan het hart ligt. "Fries is een mooie taal die dichtbij me staat. Ik ben ermee opgegroeid."

Hij maakt zich er dan ook graag sterk voor. Zo maakte hij samen met Alpita de Jong en André Looijenga *Swallows and Floating Horses*, een uitgebreide tweetalige bloemlezing van de Friese literatuur, met bijna honderdvijftig gedichten en proza-uittreksels uit alle historische perioden en gebieden waar Fries wordt gesproken en geschreven.

**Stichting Afûk**

Sinds 2005 werkt Bruinsma als uitgever bij Afûk. Daarnaast is hij directeur van de organisatie Leeuwarden UNESCO City of Literature, die zich inzet voor een bloeiend, meertalig literair klimaat.

Afûk zet zich zeker al een halve eeuw in voor de Friese literatuur. De uitgeverij komt voort uit de *Algemeine Fryske Underrjocht Kommisje*, afgekort AFUK, later aangeduid met Afûk. Deze stichting verzorgt al sinds 1928 cursussen Fries, ontwikkelt digitale methoden voor het onderwijs en verzorgt veel promotie voor de taal in binnen- en buitenland. Vanaf de jaren zeventig is Afûk ook uitgever van leermiddelen en andere uitgaven in het Fries. "We begonnen met jeugdboeken en prentenboeken voor kinderen. Later zijn we ook andere genres, zoals romans, poëzie en boeken over de Friese taal en cultuur gaan uitgeven," vertelt Bruinsma.

In Friesland zijn meerdere uitgevers actief, zoals Wijdemeer, Het Nieuwe Kanaal en Bornmeer Noordboek. "De anderen geven een klein deel van hun boeken in het Fries uit of richten zich voornamelijk op non-fictie. Wij zijn de enige die alleen Friestalig uitgeven, met uitzondering van boeken die over de Friese cultuur gaan. Die mogen ook Nederlandstalig zijn."

## Landelijke doorbraak

Dat betekent dat auteurs vanwege het kleine taalgebied, rekening moeten houden met beperkte oplages van hooguit vijfhonderd exemplaren, met soms een uitschieter naar duizend. "Poëzie geven we vaker tweetalig uit, maar bij romans wordt dat al lastiger. Auteurs die dat willen, moeten op zoek gaan naar een andere uitgever om daar de Nederlandse vertaling te laten uitgeven. Daarmee bereiken ze een breder publiek," legt Bruinsma uit.

Een aantal auteurs van Afûk slaagt daarin. Zo is kinderboekenschrijfster Lida Dijkstra inmiddels zowel in Friesland als in Nederland succesvol.

Ook dichters, zoals Tsead Bruinja, breken later vaak landelijk door. Zij beginnen in de Friese taal, gaan daarnaast in het Nederlands publiceren en worden vervolgens niet meer alleen in Friesland, maar in heel Nederland erkend als dichter. "Bij romans is dat moeilijker. Deze schrijvers krijgen niet die erkenning, terwijl ze wel goed zijn. Ook de verkoopcijfers in Friesland blijven achter. Friezen lezen blijkbaar minder Friese romans."

Bruinsma vermoedt dat dat komt omdat de hedendaagse romans zich in mindere mate verhouden tot de brede Friese cultuurtraditie. "De Friese schrijvers vernieuwen en verjongen, maar de lezer is daar – zo lijkt het toch – niet in meegegroeid. Maar fictie heeft het sowieso lastig. Kinderboeken en prentenboeken zijn daarentegen nog wel onverminderd populair. Vooral nieuwe talenten als Paul van Dijk en Mirjam van Houten doen het goed," vertelt Bruinsma.

## Dicht bij de lezer

Afûk als uitgever voor het Friese taalgebied, met geringe oplages, kan niet zonder subsidies van de provincie. Daarnaast moet de verkoop het doen.

Die verloopt vooral via de Afûk Fryske boek- en kadowinkel in Leeuwarden, de bijbehorende eigen webshop en de traditionele *Sutelaksje*, waarbij het Friese boek aan de deur wordt gebracht. "Vroeger gingen uitgevers en schrijvers al met kruiwagens vol boeken langs de huizen. Zij begonnen daar in de jaren zeventig mee en wij doen dat nog steeds. Dit verloopt tegenwoordig via verenigingen in de Friese dorpen, die zich kunnen intekenen voor de verkoop en 25 procent van de opbrengst krijgen. Voor hen is dat een mooie bron van inkomsten en voor ons een goede manier om onze boeken aan de man te brengen."

"We hebben daarnaast verkooppunten in dorpswinkels en supermarkten. Zo zoeken we de lezers dicht bij huis of zelfs thuis op, want via de fysieke boekhandel gebeurt dat steeds minder. Hoewel de Friese boekhandels meestal wel een redelijk aanbod van Friestalige boeken hebben, is het lastiger geworden om er een plek te verwerven. Een vergelijkbare tendens zie je bij de Nederlandse literatuur. De Engelse taal wordt steeds belangrijker. Bij boekhandel Van der Velde in Leeuwarden is ook steeds meer kastruimte voor Engelse boeken te vinden. Vooral jongeren lezen graag Engels. Het is fijn dat ze lezen, maar het zou mooi zijn als ze dat ook in het Nederlands of het Fries zouden doen. Gelukkig zet een belangrijke keten als Van der Velde zich ook in voor Friese boeken."

## **Ambassadeur van het Fries**

Afûk onderneemt jaarlijks verschillende campagnes en acties om de belangstelling voor het Friestalige boek warm te houden, zoals het Fries boekenweekgeschenk, het verzorgen van optredens door Friese schrijvers en dichters, de Friese kinderboekenambassadeur, de dichter van Friesland.

Zelf doet Bruinsma daar op verschillende manieren volop aan mee. "Met Afûk natuurlijk, met *City of Literature*, maar op de Frankfurter Buchmesse promoot ik altijd de Friese taal. Zo probeer ik mijn steentje bij te dragen om onze literatuur en cultuur levend te houden."

Marloes de Moor